

7-trins guide til gennemgang af undersøgelser

1. **Oprindelse:** Hvem har lavet undersøgelsen, hvor og hvornår?
2. **Formål:** Hvad var formålet med undersøgelsen?
3. **Deltagere:** Hvem deltog i undersøgelsen – hvordan er de udvalgt?
Kritisk: Er der nok? Er de repræsentative for befolkningen på tværs af alder, køn, kultur? Er de repræsentative for hele verden?
4. **Metode:** Hvad gjorde man? Hvilken metode har man brugt?
Kritisk: Hvad er fordele og ulemper ved denne metode? Foreslå evt. en variation af undersøgelsen. Er der lavet kontrolforsøg?
5. **Resultater:** Hvad fandt man frem til?
Er det kvalitative eller kvantitative – eller begge dele?
6. **Fortolkning:** Hvad kan resultaterne bruges til at sige noget om?
7. **Kritik:**
Alt ovenstående er i princippet kritiske spørgsmål, men der er også nogle gode, klassiske ting, man kan holde øje med. Se en opsætning på næste side.

Gode kritikpunkter til en undersøgelse

Ikke alle vil være lige relevante til alle undersøgelser. Se, om der er en eller to, der kunne være relevante at kommentere på.

Generaliserbarhed: Kan resultaterne generaliseres til resten af landet/verden?

En undersøgelse lavet med 4 personer i Grindsted siger måske ikke så meget om hverken hele Danmark eller på nogen måde noget om resten af verden. Det er typisk de kvantitative undersøgelser, der gerne vil kunne generalisere og her bliver det vigtigt at stille spørgsmål til deltagerne. Er udvalget af deltagere dækkende? Er der både unge, voksne, gamle, folk med forskellige kulturel baggrund, forskellige køn, forskellige økonomiske lag osv. osv.

Etik: Er undersøgelsen etisk forsvarlig? – risikerer den at påvirke deltagerne varigt bagefter?

Særligt eksperimenter og skjult observation (hvor deltagerne ikke ved, de observeres) kan være kritisk rent etisk.

Overfortolkning: Kunne der ikke være flere årsager til, at man ser det, man ser?

Det er typisk et problem i artikler, der formidler forskningen. Fx gives der en lidt for fængende overskrift eller lidt for hurtig konklusion i artiklen. Kommer afrapporteringen til at overfortolke lidt på resultaterne? Kunne der være andre årsager til, at man ser de resultater?

Undersøgelseseffekten: Ved folk, de bliver undersøgt og påvirker det dem?

Hvis mennesker ved, de bliver undersøgt, fx i observationer og eksperimenter, kan det ændre deres adfærd. Så er det måske ikke deres naturlige adfærd, der undersøges, men deres selvbevidste adfærd. I mange eksperimenter lader man derfor tit folk tro, at de testes i én ting, mens man reelt undersøger dem for noget helt andet. Man kan også lave skjult observation, hvor man observerer andre, uden de ved det. Det kan der dog så være et etisk problem i.

Selvrapportering: Kan man stole på folks egen vurdering af sig selv?

78 % af alle danskere mener selv, de er klogere end gennemsnittet. Da det jo reelt er umuligt, er det et eksempel på, at folk vurderer sig selv unøjagtigt. Der må gerne også være vurderinger fra andre sider eller objektive målinger på anden vis.

Forsøgsledereffekten: Påvirker forsøgslederens forventninger forsøget?

Nogle gange har forskeren selv en ambition om, at et forsøg skal vise noget bestemt. Han/hun kan komme til at lave sit forsøg, så det kun søger at bekræfte hypotesen og han/hun kan også komme til at holde mest øje med de resultater, der taler forskerens vej. Forsøg skal derfor gerne være lavet flere gange og/eller af flere uafhængige kilder.

Data og forskellige metoder

Kvalitative data:

Data, der skal fortolkes, forstås og diskuteres. Kommer typisk af interviews eller observation af mennesker i bestemte sammenhænge.

- Fordele: Kræver ikke mange deltagere og giver en større dybdeforståelse i en sag. Ikke umuligt at bruge til generalisering, hvis blot man laver nok forsøg eller har nok deltagere.
- Ulemper: Data er meget mere uhåndgribelige og ukonkrete. Det er sværere at generalisere og er enormt tidskrævende at dokumentere og analysere.

Kvantitative data:

Håndfaste data på talform, i grafer, modeller.

- Fordele: Let at få overblik, mulighed for uendeligt mange deltagere, muligt at gentage.
- Ulemper: Svar skal stadig fortolkes og afhænger meget af de spørgsmål, der er stillet eller selve metoden. Hvis én ting ændres, må man teste det hele om igen. Kræver typisk mange forsøgsdeltagere for at kunne sige noget generelt.

Typiske metoder i psykologi (kan kombineres)

- **Spørgeskemaer:** Typisk med kvantitative spørgsmål, der let kan laves statistik på.
 - Fordel: Giver overblik med mulighed for mange svarpersoner.
 - Ulempe: Bør kombineres med kvalitative svar, som giver dybdeforståelsen – i spørgeskemaer får man kun svar på det, man spørger om og man ved ikke, om der burde spørges om noget andet.
- **Interviews:** Kan laves med enkeltpersoner eller i grupper (kaldet fokusgrupper).
 - Fordel: Giver et godt indblik og mulighed for at finde ud af noget andet end det, man ellers selv ville sidde og forvente på forhånd.
 - Ulempe: Kan være svært at generalisere svarene uden mange svarpersoner. Tidskrævende at analysere objektivt – man lægger lidt for let mærke til det, man selv gerne vil se/høre.
- **Casestudier:** Følger personer i en periode, fx at følge 5 unge i hele deres gymnasietid og lave interviews og observationer løbende.
 - Fordel: Man ser forsøgspersonen i sit miljø og ikke kun løsrevet derfra som i et interview. Det kan give nogle mere "reelle" informationer.

- Ulempe: Det er vanskeligt at balancere om observationen skal være skjult eller åben. Hvis den er åben, bliver forsøgspersonen eller omgivelserne måske præget af, at der foregår en observation.
- **Eksperimenter:** Laver noget om og ser, hvad der sker. Kan enten være i folks virkelige miljø eller i et laboratorium. Typisk vil det være interessant at se, om et eksperiment også har kontrolgrupper, dvs. om de også tester folk, der udsættes for noget andet eller noget lignende, så man kan sammenligne resultaterne og se, hvad der skyldes hvad.
- **Observationer:** Ser folk enten i deres virkelige miljø eller i et opstillet miljø (fx fremmedsituationstesten). Observationer kan være skjulte (kræver nogle etiske overvejelser) eller synlige (gør dog tit, at folks adfærd ændres, når de ved, de observeres).
- **Laboratorieforsøg:** Isolerer til få variable, så man bedre kan teste én ting og kun én ting. Med laboratorieforsøg skal man være opmærksom på, om forsøget også siger noget om folk i virkeligheden (hvor verden er mere kompleks). Andre gange er laboratorieforsøg eneste mulighed for netop at isolere de mange faktorer, der kan påvirke resultaterne og lave ordentlige, kontrollerede eksperimenter.
- **Hjernescanninger:** Måler fx aktivitet via elektriske forbindelser eller blodtilstrømning.
- **Længdesnitsundersøgelser:** Følger mennesker over tid, fx fra fødsel til voksen eller gennem en gymnasietid. Det er en dyr og krævende undersøgelse, men det giver mulighed for at undersøge *de samme mennesker* og hvad der har påvirket dem over tid.
- **Tværsnitsundersøgelser:** Sammenligner en gruppe i én alder med en lignende gruppe på en anden alder. Det er billigere og hurtigere end en længdesnitsundersøgelse, men rummer også en fejkilde. Hvis man fx undersøger en gruppe, der lige er startet i 1G og en gruppe, der lige har afsluttet 3G, kan man ikke nødvendigvis sige noget om, hvordan gymnasiet påvirker folk – der er jo forskellige mennesker. Her ville en længdesnitsundersøgelse være mere interessant.
- **Korrelationsstudier:** Statistiske målinger af, hvor stor en sammenhæng er mellem to ting, fx om sammenhængen mellem rygning og selvværd. Korrelationsstudier siger ikke noget om årsag. Fx kunne der være en korrelation mellem stress og tidsforbrug på sociale medier, men studiet viser ikke noget om, man bliver stresset af at være meget på sociale medier eller om meget stressede mennesker går mere på sociale medier.